

ZODPOVEDNOSŤ ZA FAKTICKÉ VADY V RÍMSKEJ KÚPNO- PREDAJNEJ ZMLUVE

LIABILITY FOR DEFECTS IN ROMAN CONTRACT OF SALE

Michal Turošík¹

DOI: <https://doi.org/10.24040/pros.13.11.2020.ssp.191-201>

Abstrakt

Nasledovný príspevok sa bude zaoberať zodpovednosťou, ktorú musel znášať predávajúci v rímskom práve za faktické vady na predmete kúpy. Rímska zodpovednosť bola koncipovaná pomerne prísne, čoho dôkazom je identifikácia viacerých samostatných žalôb, ktoré mali slúžiť ako právna ochrana kupujúceho. Aj na tomto základe sa neskôr v moderných právnych poriadkoch vyvinula ochrana kupujúceho limitovaná nielen obsahom, ale aj časom ako účinný prostriedok pred zneužívaním dominantného postavenia na trhu.

Kľúčové slová

Zmluva. Kúpa. Vada. Predávajúci. Kupujúci.

Abstract

The following article will deal with the liability that the seller had to have in roman law for factual defects in the subject of purchase. Roman liability was conceived relatively strictly, as were evidenced by the identification of a number of separate actions which were intended to serve as legal protection for the buyer. Also on this basis, in modern legal systems, the protection of the buyer was limited, not only by the content, but also by time as an effective tools against the abuse of a dominant position on the market.

Key words

Contract. Purchase. Defect. Seller. Buyer.

Pokiaľ sa jedná o charakteristiku faktických vád, ide o nedostatky na predmete kúpy, ktoré obmedzujú jeho užívanie tým, že je znížená jeho úžitková hodnota. Objekt kúpy tu nie je možné používať spôsobom, ktorý bol deklarovaný alebo spôsobom, ktorý je možné v bežných prípadoch od takýchto vecí očakávať, prípadne jeho vlastnosti nezodpovedajú tým,

¹ doc. Dr. iur. JUDr. Ing. Michal Turošík, PhD., Katedra dejín štátu a práva, Právnická fakulta UMB v Banskej Bystrici

ktoré boli dohodnuté alebo ich bolo možné očakávať. Kupujúci však v prípade ak je kúpna zmluva realizovaná za prítomnosti oboch zmluvných strán mal „povinnosť“ prezrieť si predmet kúpy. Nešlo tu o povinnosť v pravom zmysle slova, ale výkon zodpovednosti za zjavné faktické vady. V zmysle zásady *caveat emptor* totiž predávajúci nezodpovedal za zjavné vady, ktoré kupujúci mohol pri pozornom prezretí veci odhaliť. Zimmermann tu popisuje podobnú zásadu starého nemeckého práva „*Augen auf, kauf ist Kauf*.“² Kupujúci mal teda nakupovať s „otvorenými očami“, čím by na seba preberal zodpovednosť za zjavné faktické vady. Iná situácia samozrejme bola, ak sa jednalo o vadu skrytú.

Archaické právo v tomto prípade poznalo zodpovednosť predávajúceho len v jednom osobitnom prípade. Išlo o predaj pozemku, kedy predávajúci vo vyhlásení pri mancipácii (*lex mancipio dicta*), udal väčšiu výmeru pozemku ako bola v skutočnosti. V takomto prípade predávajúci zodpovedal za alikvotnú čiastku, ktorou bol pomer ceny pozemku k neexistujúcej ale udávanej výmere. Cicero vo svojom diele *De officiis* dokonca hovorí o dvojnásobku tejto hodnoty ako sankcii za deliktuálne konanie³ v prípade ak predávajúci odmietol nárok kupujúceho a bol žalovaný s efektom kondemnačného rozsudku (*infitiando lis crescit in duplum*). V tomto prípade išlo o žalobu *actio de modo agri*. Tento prostriedok právnej ochrany sa objavuje aj v klasickom práve, podobne však ako samotná mancipácia sa prestal používať v poklasickom období a v justiniánskom práve ho už nenájdeme.

Najstaršie formy zodpovednosti za faktické vady boli častokrát vnímané ako forma zvýšenej právnej istoty, kedy predávajúci nemal zodpovedať len do hodnoty veci, ale prípadne až do jej dvojnásobku. Predať vec s faktickou (prípadne aj právnou vadou) v sebe teda zahŕňala akoby deliktuálnu zodpovednosť. Toto tvrdenie podkladáme skutočnosťou, že pomerne často bola ku kúpnej zmluve pridávaná verbálna stipulácia, ktorou sa predávajúci pod sankciou zodpovednosti za všetok záujem kupujúceho zaväzoval k tomu, že vec má určité vlastnosti alebo naopak nemá vady. K tomu nám ponúka Ulpián fragment v dvadsiatej prvej knihe:

„Si ita quis stipulanti spondeat " sanum esse, furem non esse, vispellionem non esse" et cetera, inutilis stipulatio quibusdam videtur, quia si quis est in hac causa, impossibile est quod promittitur, si non est, frustra est. sed ego puto verius hanc stipulationem " furem non esse, vispellionem non esse, sanum esse" utilem esse: hoc enim continere, quod interest horum quid esse vel horum quid non esse. sed et si cui horum fuerit adiectum " praestari",

² ZIMMERMAN R: *The law of obligations*. Oxford. OXFORD UNIVERSITY PRESS, 1996, str. 307

³ Cicero, *De officiis*, 3 XVI-65

*multo magis valere stipulationem: alioquin stipulatio quae ab aedilibus proponitur inutilis erit, quod utique nemo sanus probabit.*⁴

V tomto fragmente sa píše o predaji otroka, ktorý má byť deklarovaný ako zdravý. Význam tohto fragmentu spočíva v akceptácii zodpovednosti konkrétnych väd prípadne vlastností, teda akejsi dodatočnej zodpovednosti vyplývajúcej zo stipulácie. Motívom pre uzatváranie takéhoto dodatočného kontraktu bolo, aby kupujúci mal väčšiu istotu v otázkach kvality predmetu kúpy. Išlo teda skutočne podľa nášho názoru o zvýšenie právnej istoty kupujúceho. V období neskoršej republiky sa na tieto účely používala už prevažne len *actio empti*. Príkladom je Pompóniov text z devätnástej knihy:

*„Si vas aliquod mihi vendideris et dixeris certam mensuram capere vel certum pondus habere, ex empto tecum agam, si minus praestes. sed si vas mihi vendidieris ita, ut adfirmares integrum, si id integrum non sit, etiam id, quod eo nomine perdiderim, praestabis mihi: si vero non id actum sit, ut integrum praestes, dolum malum dumtaxat praestare te debere. labeo contra putat et illud solum observandum, ut, nisi in contrarium id actum sit, omnimodo integrum praestari debeat: et est verum. quod et in locatis doliis praestandum sabinum respondisse minicius refert.*⁵

Pomponius v predloženom texte popisuje zodpovednosť za vlastnosti, ktoré boli deklarované vo vzťahu k predmetu kúpy a ktorých absencia môže viesť k použitiu žaloby *actio empti*. Touto žalobou sa môže žiadať nielen alikvotná čiastka k nepomeru skutočných a deklarovaných vlastností, ale prípadne všetka škoda, ktorá takýmto dezinformovaním kupujúceho vznikne. Rimania tu apelovali na poctivý obchodný styk ako aj na vznik možnej sankcie ak dôjde k porušeniu zmluvy vplyvom odovzdania predmetu, ktorý nespĺňa vlastnosti, ktoré mal a ktorých deklarácia mohla byť významným faktorom motivácie kupujúceho uzavrieť tento kontrakt. Zimmermann tu dodáva, že na túto situáciu sa nebude vzťahovať zásada *caveat emptor*, ktorej sa budeme venovať nižšie. Zároveň ponúka prípad Ulpianom popsovaný prípad:

„Iulianus libro quinto decimo inter eum, qui sciens quid aut ignorans vendidit, differentiam facit in condemnatione ex empto: ait enim, qui pecus morbosum aut tignum vitiosum vendidit, si quidem ignorans fecit, id tantum ex empto actione praestaturum, quanto minoris essem empturus, si id ita esse scissem: si vero sciens reticuit et emptorem decepit, omnia detrimenta, quae ex ea emptione emptor traxerit, praestaturum ei: sive igitur aedes vitio tigni corruerunt,

⁴ D. 21, 2, 31

⁵ D. 19, 1, 6, 4

aedium aestimationem, sive pecora contagione morborum pecoris perierunt, quod interfuit idonea venisse erit praestandum.“⁶

Aj z tohto textu vyplýva jednoznačná povinnosť predávajúceho zodpovedať za právne následky vady veci, ktorá nezodpovedá deklarovanému štandardu. Právnym následkom môže byť vznik dodatočných nákladov, prípadne škody ktorá sa prejaví na strane kupujúceho, a ktorú bolo možné vymáhať práve prostredníctvom *actio empti*.

Osobitnú právnu úpravu zodpovednosti za skryté vady priniesli edikty kurulských edilov, ktorí ich vydávali pri svojej činnosti správcov trhovej jurisdikcie. Išlo o zodpovednosť týkajúcu sa predovšetkým otrokov a ťažných zvierat, ktoré boli mancipačnými vecami, čo je možno aj dôvod takéhoto výnimočného postupu. Edilovia boli magistráti, ktorí od roku 367 p.n.l. vykonávali dozor nad verejnými miestami, cestami či budovami. Okrem iného patrilo pod ich jurisdikciu aj výkon dohľadu nad poctivým obchodným stykom. Ich úlohou bolo kontrolovať správne miery, váhy, ceny obilia či trh s otrokmi. V rámci týchto právomocí im bola kurulským edilom⁷ priznaná obmedzená súdna právomoc.

Práve trh s otrokmi bol jedným z najvýznamnejších ekonomických pilierov trhového hospodárstva v Ríme. Predajcovia otrokov boli častokrát ľudia nevalnej povesti a preto obchod s nimi vyžadoval zvýšenú mieru opatrnosti, čo je zrejmé aj z Paulovho fragmentu:

„Proponitur actio ex hoc edicto in eum cuius maxima pars in venditione fuerit, quia plerumque venaliciarii ita societatem coeunt, ut quidquid agunt in commune videantur agere: aequum enim aedilibus visum est vel in unum ex his, cuius maior pars aut nulla parte minor esset, aedilicias actiones competere, ne cogeretur emptor cum multis litigare, quamvis actio ex empto cum singulis sit pro portione, qua socii fuerunt: nam id genus hominum ad lucrum potius vel turpiter faciendum pronius est.“⁸

Aj z týchto dôvodov priznali kurulskí edilovia v druhom storočí p.n.l kupujúcej strane dva dodatočné právne prostriedky, ktoré mohli použiť podľa svojho výberu⁹. Išlo o žalobu *actio redhibitoria* s použitou *formula arbitraria*.

„Cum redhibetur Mancipium, si quid ad emptorem pervenit vel culpa eius non pervenit, restitui oportet, non solum si ipse fructus percepit mercedesve a servo vel conductore servi accepit, sed etiam si a venditore fuerit idcirco consecutus, quod tardius ei hominem restituit:

⁶ D. 19, 1, 13

⁷ Ich pomenovanie je odvodené od kresla na ktorom vykonávali ich úrad, *sella curulis*, ktoré sa vyznačovalo tým, že boli pokryté slonovinou

⁸ D. 21, 1, 44, 1

⁹ KASER M., KNÜTEL R.: *Römisches Privatrecht*. München, C.H. BECK, 2008, str. 235

*sed et si a quovis alio possessore fructus accepit emptor, restituere eos debet: sed et si quid fructuum nomine consecutus est, id praestet: item si legatum vel hereditas servo obvenit. neque refert, potuerit haec consequi venditor an non potuerit, si servum non vendidisset: ponamus enim talem esse, qui capere aliquid ex testamento non potuerat: nihil haec res nocebit. pedius quidem etiam illud non putat esse spectandum, cuius contemplatione testator servum heredem scripserit vel ei legaverit, quia et si venditio remansisset, nihil haec res emptori proderat: et per contrarium, inquit, si contemplatione venditoris institutus proponeretur, tamen diceremus restituere emptorem non debere venditori, si nollet eum redhibere.*¹⁰

V tomto fragmente Ulpián popisuje kurulskými edilmi priznané právo pre kupujúceho, ktorý môže v lehote šiestich mesiacov žiadať o navrátenie peňazí, za čo poskytne spätné plnenie predaja kúpy. Ide o možnosť, ktorá v dnešnom ponímaní pripomína záručnú dobu, počas ktorej má predmet kúpy takú vadu, ktorá robí jeho užívanie nemožným, má kupujúci nárok na výmenu veci prípadne vrátenie peňazí. Priznaním týchto žalôb akoby rímske právo zavádzalo činnosťou edilov ochranu trhového prostredia, ktorou sa dnešný obchod dodnes vyznačuje. V ďalšom fragmente Julián predstavuje inú možnosť kompenzácie faktickej vady: „*Est in potestate emptoris intra sex menses, redhibitoria agere mallet an ea quae datur, quanti minoris homo cum veniret fuerit. nam posterior actio etiam redhibitionem continet, si tale vitium in homine est, ut eum ob id actor empturus non fuerit: quare vere dicitur eum, qui alterutra earum egerit, si altera postea agat, rei iudicatae exceptione summoverti.*“¹¹

V tomto prípade ide o faktickú vadu, ktorú síce predmet kúpy vykazuje, ale nerobí pre kupujúceho vec neužívateľnou. V takom prípade môže kupujúci prostredníctvom žaloby *actio quanti minoris* žiadať v priebehu jedného roka vrátenie pomernej časti ceny veci v pomere k veľkosti vady, ktorú vec vykazuje. Ide akoby o uplatnenie nároku na primeranú zľavu. Táto žaloba sa využívala najmä pri obchode s otrokmi, čo deklaruje aj Ulpián, ktorý vo fragmente z dvadsiatejprvej knihy približuje edikt:

„*Aiunt aediles: " qui mancipia vendunt certiores faciant emptores, quid morbi vitive cuique sit, quis fugitivus errove sit noxave solutus non sit: eademque omnia, cum ea mancipia venibunt, palam recte pronuntianto. quodsi mancipium adversus ea venisset, sive adversus quod dictum promissumve fuerit cum veniret, fuisset, quod eius praestari oportere dicitur: emptori omnibusque ad quos ea res pertinet iudicium dabimus, ut id mancipium redhibeatur.*“

¹⁰ D. 21,1,23, 9

¹¹ D. 44, 2, 25, 1

si quid autem post venditionem traditionemque deterius emptoris opera familiae procuratorisve eius factum erit, sive quid ex eo post venditionem natum adquisitum fuerit, et si quid aliud in venditione ei accesserit, sive quid ex ea re fructus pervenerit ad emptorem, ut ea omnia restituat. item si quas accessiones ipse praestiterit, ut recipiat. item si quod mancipium capitale fraudem admiserit, mortis consciendae sibi causa quid fecerit, inve harenam depugnandi causa ad bestias intromissus fuerit, ea omnia in venditione pronuntianto: ex his enim causis iudicium dabimus. hoc amplius si quis adversus ea sciens dolo malo vendidisse dicetur, iudicium dabimus".

Podľa Ulpiana musia na základe ediktu kurulských edilov tí, ktorí predávajú otrokov, oboznámiť kupujúcich akou chorobou alebo akým nedostatkom predávaný otrok trpí, či má sklony k úteku. Tieto skutočnosti musia pri predaji pravdivo a verejne uviesť. Ak by totiž bol predaný otrok, napriek týmto ustanoveniam, bez toho, že by boli vyššie uvedené skutočnosti kupujúcemu známe, priznávajú mu edilovia žalobu na základe ktorej môže otroka vrátiť. Samozrejme musel kupujúci v prípade vrátenia otroka vrátiť aj jeho prípadné prírastky. Rovnako ak by niekto konal proti vyššie uvedeným ustanoveniam edilov, bola mu nimi garantovaná rovnaká žaloba. Podmienkou pripustenia žalôb edilov, či už sa jednalo o *actio redhibitoria* alebo *actio quanti minoris*, bolo v prom rade to, že predávajúci vedome alebo nevedome neoznámil skutočnosti, ktoré boli vymenované v edikte, prípadne výslovne tvrdil, že predmet má niektoré vlastnosti (*dictum promissere*) alebo ich sľúbil v stipulácii (*promissum*), či sa akokoľvek inak správal nedobromyseľne teda so zlým úmyslom. Ako sa už spomínalo vyššie edikt predpisuje predávajúcemu, aby kupujúcemu oznámil choroby, nedostatky, určité charakterové vady, ale aj zaťaženie noxálnou zodpovednosťou. Na základe toho nosili otroci, ktorí boli na predaj na krku štítok na ktorom bolo ich meno, národnosť, vek ako aj prípadné zmienené nedostatky. Podľa názoru tak dochádzalo k modifikácii väd zo skrytých na zjavné, čo samozrejme malo za následok vylúčenie zodpovednosti predávajúceho. Čo sa rozumelo pod chorobou bolo však nejednotné ako dodáva Kaser, ktorý poukazuje na sériu fragmentov, ktoré dokazujú čo všetko nebolo považované za chorobu:

„Qui clavum habet, morbosus est: sed et polyposus. Eum, qui alterum oculum aut alteram maxillam maiorem habet, si recte iis utatur, sanum videri pedius scribit: ait enim inaequalitatem maxillarum oculorum brachiorum, si nihil ex ministerio praestando subtrahit, extra redhibitionem esse. sed et latus vel crus brevius potest adferre impedimentum: ergo et hic erit redhibendus. Si quis natura gutturosus sit aut oculos eminentes habeat, sanus videtur.

*Item sciendum est scaevam non esse morbosum vel vitiosum, praeterquam si inbecillitate dextrae validius sinistra utitur: sed hunc non scaevam, sed mancum esse. Is cui os oleat an sanus sit quaesitum est: trebatius ait non esse morbosum os alicui olere, veluti hircosum, strabonem: hoc enim ex illuvie oris accidere solere. si tamen ex corporis vitio id accidit, veluti quod iecur, quod pulmo aut aliud quid similiter dolet, morbosus est.*¹²

prípádov stavov alebo vád, ktoré sa pre tento prípad nepovažovali za chorobu¹³. Išlo napríklad o koktanie, krívanie, či pomočovanie sa alebo ľavorukosť prípadne tehotenstvo. Na druhej strane nám pramene ponúkajú aj definíciu toho, čo sa pre tento účel považuje za chorobu:

*„Sed sciendum est morbum apud sabinum sic definitum esse habitum cuiusque corporis contra naturam, qui usum eius ad id facit deteriolem, cuius causa natura nobis eius corporis sanitatem dedit: id autem alias in toto corpore, alias in parte accidere (namque totius corporis morbus est puta fvisis febris, partis veluti caecitas, licet homo itaque natus sit): vitiumque a morbo multum differre, ut puta si quis balbus sit, nam hunc vitiosum magis esse quam morbosum. ego puto aediles tollendae dubitationis gratia bis kata tou autou idem dixisse, ne qua dubitatio superesset.*¹⁴

Pre určenie toho, či niečo je alebo nie je choroba platila v zásade Labeova definícia obsiahnutá vo vyššie uvedenom fragmente. Podľa nej sa za chorobu považuje neprirodzený stav tela, ktorý ovplyvní jeho použiteľnosť. Táto definícia platila ako smernica¹⁵. Za chorobu a zároveň vadu veci sa považovali chýbajúce končatiny, epilepsia, tuberkulóza, nemota, krátkozrakosť, kastrácia a iné. Ako sme už naznačili vyššie pri ediktoch išlo o ochranu kupujúceho, môžeme povedať že tu išlo o antickú formu ochrany spotrebiteľa. Ulpián to vysvetľuje:

„Causa huius edicti proponendi est, ut occurratur fallaciis vendentium et emptoribus succurratur, quicumque decepti a venditoribus fuerint: dummodo sciamus venditorem, etiamsi ignoravit ea quae aediles praestari iubent, tamen teneri debere. nec est hoc iniquum: potuit enim ea nota habere venditor: neque enim interest emptoris, cur fallatur, ignorantia venditoris an calliditate.“

Ulpián tu prezentuje dôvody vydania ediktu poskytujúcom prezentovanú ochranu kupujúceho. Podľa neho je hlavným významom vydania ediktu predchádzať podvodom zo strany

¹² D. 21, 1, 12 1- 4

¹³ KASER M. , KNÚTEL R.: *Römisches Privatrecht*. München, C.H. BECK, 2008, str. 235

¹⁴ D. 21,1,1,7

¹⁵ HONSELL., H.: *Von den aedilischen Rechtsbehelfen zum modernen Sachmängelrecht*, Kunkel, 1984, str. 53

predávajúcich a poskytnutie pomoci kupujúcim, pričom zodpovednosť predávajúceho sa v niektorých prípadoch neobmedzuje tým, či o danej vade vedel alebo nie. Samozrejme podobne ako je tomu dnes, už v Ríme sa mnohí obchodníci snažili tieto ustanovenia obísť. Typický príklad uvádza Paulus:

„Itaque sicut superius venditor de morbo vitiove et ceteris quae ibi comprehensa sunt praedicere iubetur, et praeterea in his causis non esse mancipium ut promittat praecipitur: ita et cum accedat alii rei homo, eadem et praedicere et promittere compellitur. quod non solum hoc casu intellegendum est, quo nominatim adicitur accessurum fundo hominem stichum, sed etiam si generaliter omnia mancipia quae in fundo sint accedant venditioni.“¹⁶

Jedným zo spôsobov pokusu o obchádzanie ochrany kupujúceho bol predaj otroka ako príslušenstva menejcennej veci. Práve proti takémuto konaniu vydali kurulskí edilovia osobitnú klauzulu na základe ktorej, sa pri takýchto pokusoch mali uplatniť rovnaké ustanovenia ako boli uplatňované pri bežnom predaji otrokov. Pedius vo nižšie uvedenom fragmente hovorí o týchto ustanoveniach ako takých, ktoré dokonca chránia ľudskú dôstojnosť (*propter dignitatem hominum*).

„Iustissime aediles noluerunt hominem ei rei quae minoris esset accedere, ne qua fraus aut edicto aut iure civili fieret: ut ait pedius, propter dignitatem hominum: alioquin eandem rationem fuisse et in ceteris rebus: ridiculum namque esse tunicae fundum accedere. ceterum hominis venditioni quidvis adicere licet: nam et plerumque plus in peculio est quam in servo, et nonnumquam vicarius qui accedit pluris est quam is servus qui venit.“¹⁷

Dôležitou otázkou na ktorú musíme v tejto publikácii odpovedať je, či sa mohol kupujúci dovolávať dvojitej právnej ochrany. Gaius sa v tomto smere vyjadruje nejednoznačne:

„Si venditor de his quae edicto aedilium continentur non caveat, pollicentur adversus eum redhibendi iudicium intra duos menses vel quanti emptoris intersit intra sex menses.“¹⁸

V tomto fragmente Gaius píše, že ak nie je predávajúci viazaný stipuláciou, edilovia poskytujú (kupujúcemu) pre tento prípad už spomínané dve žaloby. Podľa Kasera však edikt o ochrane kupujúceho poskytuje dvojakú právnu ochranu¹⁹. V prvom prípade sa jedná o žaloby, ktoré kurulskí edilovia garantovali prostredníctvom ediktu ak predávajúci neoboznámil kupujúceho s vlastnosťami o ktorých ho upovedomiť mal. Ako druhú formu

¹⁶ D. 21, 1, 32

¹⁷ D. 21,1,44

¹⁸ D. 21,1, 28

¹⁹KASER M. , KNÜTEL R.: *Römisches Privatrecht*. München, C.H. BECK, 2008, str. 236

právnej ochrany priznávajú edilovia kupujúcemu právo požadovať od predávajúceho uzavretie garančnej stipulácie, v ktorej výslovne sľúbi, že vec nemá vady o ktorých hovorí edikt. V takomto prípade môže kupujúci v prípade sporovej situácie žalovať predávajúceho pomocou *actio ex stipulatu* a požadovať všetok svoj záujem. Jakab naproti tomu zastáva názor, že nešlo o dvojité právne ochrany, teda stipulácia sa nepoužívala popri žalobách *redhibitoria a quanti minoris*. Podľa neho slúžila takáto garančná stipulácia len ako procesný prostriedok na to, aby bol právne vyjadrený nárok kupujúceho a povinnosť predávajúceho, ak predávajúci porušil svoju informačnú povinnosť, ktorá mu vyplýva z ediktu kurulských edilov. Až keď chcel skutočne kupujúci na základe vady predanej veci žalovať, uložil edil predávajúcemu povinnosť stipulovať nárok kupujúceho na základe ediktu, nakoľko pôvodne právomoc edilov nezahŕňala kompetenciu bezprostredne začať procesné konanie. Ak sa vtedy predávajúci zdráhal stipulovať, prišla na rad podľa Jakaba možnosť, ktorú Gaius popisuje v D.21,1,28 (uvádzaný vyššie), a to, že mu edilovia garantovali použitie *actio redhibitoria* alebo *actio quanti minoris*²⁰. Samozrejme v popisovaných lehotách dvoch alebo šiestich mesiacov. Žiada sa pridať ešte názor Kupischa, ktorý Jakabovi a kaserovi oponuje. Ani podľa neho sa nejednalo o systém dvojitej právnej ochrany kupujúceho. Má za to, že zmluvné strany sa v prípade takejto kúpy mohli dohodnúť ako budú v prípade zodpovednosti za vady postupovať. Kupisch popisuje tri možnosti. Prvou je situácia o ktorej sa zmiňuje Pomponius: „*Simpliarium venditionum causa ne sit redhibitio, in usu est.*“²¹

Tu sa zmluvné strany dohodnú na zodpovednosť za faktické vady veci úplne vylúčiť (*simplaria venditio*). Ide o tzv. jednoduchú kúpu, pri ktorej sa samozrejme vylúčenie zodpovednosti za faktické vady v zásade prejavilo aj na kúpnej cene. Druhou možnosťou bolo uzavretie štandardnej zmluvy bez vylúčenia zodpovednosti, ale aj bez uzavretia dodatočnej garančnej stipulácie. Treťou možnosťou bolo uzavretie zmluvy, posilnenej uzavretím stipulácie, odporúčanej edilmí, čím by sa v skutočnosti zdvojnásobila právna ochrana kupujúceho a najmä by sa mu v prípade faktických väd veci priznal nárok aj na náhradu škody²². Záverom k téme kurulskej „ochrane spotrebiteľa“ uvádzame fragment z dvadsiatej prvej knihy, ktorý pojednáva o ďalších prípustných lehotách pre garanciu spomínaných dvoch žalôb.

²⁰ JAKAB E.: *Praedicere und cavere beim Marktkauf*, 1999, str. 12

²¹ D. 21,1,48, 8

²² KUPISCH, B: *Roemische Sachmängelhaftung: Ein Beispiel fuer die oekonom. Analyse des Rechts*, TR 70, 2002, str. 21

„Aediles aiunt: " qui iumenta vendunt, palam recte dicunt, quid in quoque eorum morbi vitiique sit, utique optime ornata vendendi causa fuerint, ita emptoribus tradentur. si quid ita factum non erit, de ornamentis restituendis iumentisve ornamentorum nomine redhibendis in minoris cum venirent fuerint, in anno iudicium dabimus. si iumenta paria simul venierint et alterum in ea causa fuerit, ut redhiberi debeat, iudicium dabimus, quo utrumque redhibeatur".²³

Podobne ako pri otrokoch predpisoval edikt predávajúcemu aj v prípade ďalšej mancipačnej veci, ktorou boli ťažné zvieratá, oznamovaciu povinnosť vo vzťahu k určitým nedostatkom či naopak vlastnostiam. Na základe uvedeného fragmentu však vieme, že ochranná lehota kupujúceho tu bola predĺžená. Ten totiž mohol podať žalobu *redhibitoria* v priebehu šiestich mesiacov a žalobu *quanti minoris* dokonca až v priebehu jedného roka.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY A PRAMEŇOV

D. 19, 1, 13

D. 19, 1, 6, 4

D. 21, 1, 12 1- 4

D. 21, 1, 32

D. 21, 1, 44, 1

D. 21, 2, 31

D. 21,1, 28

D. 21,1,1,7

D. 21,1,44

D. 21,1,48, 8

D. 44, 2, 25, 1

KUPISCH, B: Roemische Sachmängelhaftung: Ein Beispiel fuer die oekonom. Analyse des Rechts, TR 70, 2002

KASER M. , KNÜTEL R.: *Römisches Privatrecht*. München, C.H. BECK, 2008

HONSELL., H.: Von den aedilischen Rechtsbehelfen zum modernen Sachmängelrecht, Kunkel, 1984

²³ D. 21,1,38

KINCL J., URFUS V., SKŘEJPEK M.: *Římské právo*. Praha: CH.BECK, 1995

JAKAB E.: *Praedicere und cavere beim Marktkauf*, 1999

SKŘEJPEK M.: *Prameny římského práva*. Praha. LEXIS NEXIS, 2004

ZIMMERMAN R: *The law of obligations*. Oxford. OXFORD UNIVERSITY PRESS, 1996